



**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, 1680

42. An Inquisitores præter Secretarium, quando recipiunt testes, teneantur adhibere duas Religiosas personas? Et an sub nomine Religiosorum intelligantur etiam Clerici: Et an etiam, data copia ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76372](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76372)

Ref. 11. §.
Nota quan-
to, signaret
ad med. & in
aliis ejus
annot.

Sup. hoc inf.
in Ref. 75 a
prin.

Deposito vero duorum sufficiat ad torturam, vel ad poenam extraordinariam; trium, vel quatuor depositio ad condemnationem ordinariam sufficiat, quia ex multitudine deponensium fulcitur eorum inhabilitas. Vide Pegnam in direct. part. 3. q. 64. comment. 1. 13. Farinac. de heresi, q. 188. n. 83. Mascard. de probat. lib. 2. concl. 85. §. 38. Delictum in disquisit. magic. lib. 5. in append. 2. q. 12. 13. 14. & 15.

6. Dico quinto, non probari delictum plenè & perfectè, esse cum teste aliàs inhabili concurrat testis omninò integer, & valde dignus, nisi concurrerent aliæ circumstantiæ & indicia. Vide Sanctarellum de heresi, cap. 38. dub. unic. num. 7. Pegnam in direct. Inquis. part. 3. comment. 1. 13. Farinacium quest. 188. num. 69. & alios.

7. Verùm libet hîc adnotare breviter aliqua circa testes singulares, unde præmitto triplicem esse singularitatem testium, obstativam, adminiculativam, & diversificativam. Obstativa singularitas est, cujus dictum alterius dicto repugnat. Adminiculativa est, cujus dictum alterius dicto favet & patrocinatur, ut v. g. si unus deponat vidisse delinquentem, alter audivisse. Diversificativa est cum ex testium depositionibus diversus actus in specie, & in substantia colligitur, ut si quis dicat, Petrum hæresim commisisse tali die & tempore, alius verò deponat alio loco & tempore. Ita Paramus, Rojas de heret. part. 2. n. 122. Pegna in direct. Inquis. part. 3. comm. 1. 21. & alij communiter. Hoc igitur supposito.

8. Dico sexto, testes singulares singularitate obstativa nihil probare, testes verò singulares singularitate adminiculativa, seu cumulata, vel diversificativa, licet delictum plenè non probent, quoad poenam ordinariam, probant tamen quoad torturam, & quoad poenam extraordinariam, quia delictum per dictos testes plusquam semiplenè probatur. Ita Pegna ubi supra. Parisius libro 4. consilio 2. num. 93. Mascardus de probat. lib. 2. conclus. 856. num. 12. & seq. cum aliis.

Sup. hoc inf.
in §. Dico
undecimo.
hujus ref. &
in aliis ejus
annot.

9. Dico septimò, aliquos asserere duos testes omni exceptione majores sufficere ad convincendum aliquem de hæresi, etiam si unusquisque de suo actu hæreticali diverso testificet, ut si, v. g. unus testis dicat te ex observantia legis antiquæ Sabbatum custodisse, alius jejunasse, vel te circumcidi permisisse. Ita Simanca in Cathol. instit. tit. 37. num. 11. Menochius lib. 1. consil. 82. num. 138. & alij, licet magis probabiliter contrarium asserant Rojas de heret. part. 2. num. 142. & seq. Pegna in direct. part. 3. comment. 1. 21. & alij, quos ego supra in hoc tractatu citavi. Dico igitur supradictos testes non esse sufficientes ad condemnandum aliquem poena ordinariæ, sed tantum ad poenam extraordinariam.

Sup. hoc inf.
in tr. 12. ref.
31. §. inter
princip. &
med. à verif.
Secum hæc
omnia.

10. Dico octavò, Testes deponentes de quodam actu hæreticali, variantes tamen in loco & tempore, sunt testes singulares, nec sufficiunt ad convincendum aliquem de hæresi. Ita Pegna ubi supra. Mascardus de probat. lib. 2. conclus. 856. num. 13. & alij, licet aliqui probabiliter contrarium asserant, ut Conradus Brunus lib. 4. de heret. cap. 9. Albertinus, Simanca, & alij, quos ego supra in hoc tractatu citavi.

11. Dico nonò, quòd si unus testis deponat de hæresi tali loco & tempore prolata, & alius de illa deponat, non designato tempore, nec loco, testes testes debent reputari, sed non integrè, & ideo ex illis delictum plenè non probatur, unde reus non potest condemnari ad poenam ordinariam. Vide Farinacium quest. 64. num. 74. & num. 107.

12. Dico decimò, testes deponentes de eadem hæresi commissa eodem loco & tempore, si in verbis discordant, faciunt plenam probationem, ut v. g. si ali-

quis testis deponat Petrum in tali loco & tempore dixisse, imagines non esse venerandas, alius verò testis deponat illum dixisse inutilem & abolendum esse cultum sacrarum imaginum. Et ita tenet Pegna ubi supra q. 3. comment. 1. 21. Rojas de heret. part. 2. n. 132. Mascardus de probat. lib. 2. conclus. 856. n. 18. & alij, quidquid in contrarium sentiat Albertinus in cap. 1. q. 16. n. 24. de heret. & q. 34. n. 47. de agnoscend.

13. Dico undecimò, ex multitudine testium singularium neminem ut hæreticum in poenam ordinariam condemnari posse. Itaque si quatuor vel plures testes omni exceptione majores deponant, quilibet de sua propositione, vel actu hæreticali, non sufficiunt ad condemnandum aliquem pro hæretico ad poenam ordinariam. Ita docet Pegna ubi supra. Berolus in cap. licet causam, n. 43. de probat. Crotus de testibus part. 7. n. 326. Rojas de heret. part. 2. num. 146. & seq. quicquid in contrarium asserat Czpolla consil. 3. Marfilii consil. 1. n. 71. & alij, quos supra citavi & citat Farinacius q. 64. n. 305. & quia in hac resolutione sermo incidit de testibus, aliqua præter superius dicta etiam hîc adjungam. Igitur.

14. Dico duodecimò testes in crimine hæresis posse interrogari, etiam licet non contestata, & parte non citata, quia Inquisitores procedunt in suis causis simpliciter & de plano, & ita docet Simanca in cathol. instit. tit. 64. num. 15. & in enciclid. tit. 35. num. 8. Pegna in direct. part. 2. comment. 19. Rojas frequenter, & alij. Sed difficultas est, an sic examinati probent? Quæro igitur.

RESOL. XLII.

An Inquisitores præter Secretarium, quando recipiunt testes teneantur adhibere duas Religiosas personas? Et an sub nomine Religiosorum intelligantur etiam Clerici?

Et an etiam data copia Regularium, & Clericorum, sufficiant laici graves, & prudentes?

Et an Episcopi in recipiendis testibus contra Hæreticos teneantur adhibere dictas duas personas Religiosas? Ex p. 4. tr. 8. Ref. 12.

§. 1. **R**espondeo affirmativè, ex caput officium, §. verum, de heret. in 6. sed sub nomine Religiosorum intelligi etiam Clericos, docet Simanca in instit. cathol. tit. 64. num. 9. imò laicos graves & prudentes tenet Pegna in direct. Inquis. part. 3. quest. 83. Sed hanc Pegnæ opinionem Paflecius in praxi part. 3. cap. 4. artic. 6. num. 4. & M. Anton. Genuef. in praxi Archiep. cap. 68. num. 1. limitant quando Clerici inveniri non possunt, tunc enim laici graves & prudentes adhibendi sunt.

2. Sed ego absolūtè puto etiam data copia Regularium & Clericorum sufficere laicos graves & prudentes, & ideo Zecchius in summ. tom. 1. de heret. cap. 11. num. 15. Scaccia de judiciis lib. 1. cap. 87. num. 16. & Sanctarellum tract. de heresi c. 38. dub. unic. num. 5. asserunt, quòd in Tribunali S. Inquisitionis absque præsentia personarum religiosarum sunt processus, & tales processus approbat Generalis Inquisitio Romana, & notant esse magis consilium, quàm præceptum quod debeant interesse duæ personæ religiosæ. Verùm in Tribunali S. Inquisitionis Hispaniæ in recipiendis testibus adsunt semper quinque personæ, Index, testibus, seu Notarius, & duæ religiosæ personæ, & religiosas personas voco non regulares, ut supra dixi, sed quæ animi candore & Religionis zelo commendentur. Ita noster Paramus de orig. Inquis. lib. 3. q. 4. n. 50. Vide etiam Menochium vol. 2. consil. 149. Sed

Et Potestate Inquisitor. Ref. XLIII. &c. 433

Sed an Episcopi in recipiendis testibus contra hæreticos teneantur adhibere dictas duas personas religiosas, negat Repertorium Inquis. in ver. *examinatio testium*, sed affirmat, & optimè Pegna in *direct. part. 3. q. 63. comment. 112.*

RESOL. XLIII.

An Inquisitores possint recipere testes ad perpetuam rei memoriam ad instantiam fiscalis, ut postea faciam fidem contra reum? Ex p. 4. tr. 8. Ref. 15.

§. 1. **V**idetur negativè respondendum, ex *gloss. 3. in cap. quoniam frequenter, ut lite non contestata*, ubi declarat textum, scilicet quo ibi dicitur, quod possunt recipi testes ad perpetuam rei memoriam, etiam lite non contestata, ut intelligatur in causis civilibus, non autem in criminalibus. Vnde inferitur quod testes recepti in summario iudicio non faciunt fidem in plenario iudicio, etiam in criminibus exceptis, cum sint recepti ante litem contestatam. Ita Bartol. in l. fin. ff. de *quest. Felinus in cap. 2. de testibus*, & alij.

2. Verum his non obstantibus in favorem fidei affirmativam sententiam tenendam esse puto, unde hic apponam verba doctissimi Didac. Canteræ in *quæst. crim. cap. 2. de probationibus per testes, quæst. 1. num. 46.* ubi sic asserit. Sed an habeat locum in causa hæresis, cum sit causa criminalis, scilicet quod testis examinatus ad perpetuam rei memoriam ad instantiam fiscalis faciat fidem postea contra illum, contra quem deponit, v. g. Aliquis testis qui dixit contra alium, condemnatur & relaxatur ad iudicem secularem, vel mittitur ad tritemes, vel se absentat, postea capitur reus, an in plenario iudicio contra reum si non invenitur, faciat fidem contra talem reum, contra quem fuit examinatus ad perpetuam rei memoriam, ad instantiam & petitionem fiscalis. Et in hoc casu credo quod faciat fidem saltem in crimine hæresis. Et licet certe talis testis non diceretur testis omni exceptione major, & sic durum mihi videretur quod per talem testem poneretur quis ad torturam, tamen in hoc iudicio Inquisitionis servatur quod per talem testem quis poneretur ad torturam, si aliàs testis deponeret verisimilia, & daret rationem sui dicti, præcipue quando alia, licet minima, præsumptio esset contra reum. Hoc fuit sic determinatum in Consilio supremo Inquisitionis, & vidi quamdam epistolam, per quam ipsi mandant quod talis testis faciat plenam fidem, & per talem testem procedatur, si aliàs testis diceret verisimilia, & redderet rationem sui dicti. Et certe hoc videtur provissum in favorem fidei, per text. in *cap. in fidei favorem, de heret. in 6.* licet mihi semper visum est durum ut testis examinatus ad perpetuam rei memoriam faciat plenam fidem si non examinatur in plenario. Tamen, ut dico, ego vidi praticari in Inquisitione Regni Galiciæ, ubi quidam Monachus deposuit contra propriam matrem, & ex eo quod habebat mandatum à Superiore, ut se conferret in Italiam, ex hoc fuit examinatus, & ratificatus ad perpetuam rei memoriam, & valuit ejus dictum, ex quo fuit capta mater, & processum fuit contra eam. Hæc omnia Canteræ, quæ sunt valde notanda à DD. Inquisitoribus.

RESOL. XLIV.

An Inquisitores possint examinare testes nominatos in denunciatione facta sine nomine denunciatoris; quia certum est, quod absentes admittuntur in crimine hæretico. Tom. V.

refus, si proprio nomine, & juramento denunciationem firment? Ex p. 4. tr. 8. Ref. 41.

§. 1. **C**ertum est quod etiam absentes admittuntur in crimine hæresis si proprio nomine, & juramento denunciationem firment, ut probat Simanca in *catbol. instit. tit. 43. n. 10.* & in *enchir. tit. 2. num. 8.* Zecchius in *sum. tom. 1. tit. de fide cap. 11. num. 12.* & alij. Sed difficultas est, an Inquisitores possint procedere ad examinandum testes nominatos in denunciatione facta in scriptis sine nomine denunciatoris: Affirmativè responderet Paramus de *orig. Inquisit. lib. 3. quæst. 6. num. 93.* Sed adversus illum, & meritò, insurgit Ferdinandus à Castro *tom. 1. tract. 4. disp. 8. punct. 4. num. 4.* & Farinacius de *heresi quæst. 85. num. 68.* ubi ait quod etiam si in schedula sine nomine transmissa sint testes nominati, non debent procedere Inquisitores ad eorum examen, & ita testatur servari Romæ in Tribunali Generalis & S. Inquisitionis. Ratio est, quia talis nominatio testium debet rejici tanquam suspecta, cum procedat à persona incognita. Sed adversus Castrum & Farinacium opinio Parami olim mihi non displicebat, nam quæ major persona suspecta, quam inimicus capitalis & tamen Castr. & Farinacius admittunt testes quos inimicus capitalis deferret ergo quanto magis admittendi sunt testes quos denunciator occultus præstet. Verum quia praxis est in contrarium, à contraria opinione non est recedendum.

RESOL. XLV.

An Inquisitores possint admittere inimicos in testes? Et an vero suspecti de inimicitia, ut amici, subditi, aut consanguinei capitalis inimici admittantur in testes? Ex p. 4. tr. 8. Ref. 16.

§. 1. **R**espondeo negativè cum Simanca in *instit. catbol. tit. 64. num. 80.* Gundisalvo de *heret. quæst. 13. num. 13.* Zanchinus *cap. 13. num. 3.* Repertorium Inquisitorum *part. 3. quæst. 67.* & ibi Pegna *comment. 116.* & Ioan. Rojas de *heret. part. 2. num. 231.* ubi asserit, quod testi inimico non sit credendum, etiam in articulo mortis, & etiam quod deponat in tortura, & etiam si sit reconciliatus, dummodo reconciliatio fuerit recens, secus si antiqua. Vnde ex officio Inquisitores debent diligenter inquirere de inimicitia testium tam ipsos testes, quam inquisitos.

2. Sed hæc omnia intelligenda sunt de inimico capitali, secus de inimico non capitali, nam inimicitia si non fuerit capitalis, non impedit, ut aliquis non possit esse testis, licet fidem aliquantulum diminuat. Et ita docet Parisius *lib. 4. consil. 2. n. 46.* Zecchius in *sum. part. 1. tit. de fide, rubr. de heresi cap. 11. num. 14.* & alij. An vero suspecti de inimicitia, ut amici, subditi, aut consanguinei capitalis inimici, admittantur in testes? Negat Hieronymus Gabr. *consil. 178. numero 8.* & 24. *lib. 1.* Sed affirmant Calderinus & Zanchinus, quos refert Farinacius *tract. de heresi quæst. 158. §. 6. numero 107.* Verum hi DD. ut bene observat Sanctarellus *tract. de heresi cap. 38. dub. unic. numero 14.* sunt intelligendi, quando adfunt probabiles conjecturæ quod non adducantur ex odio ad testificandum, sed ex zelo fidei, quod prudens Inquisitor observare debet, ideo dictis testibus non creditur, nisi in quantum legitimo adminiculo adjuvantur, ut cum DD. citatis docet Soula in *apbor. Inquisit. lib. 2. cap. 13. num. 8.*

3. Verum his non obstantibus Castrus Pal. *tom. 1. tract. 4. disp. 8. punct. 15. §. 1. num. 10.* tenet amicum strictum,